

УДК [339.923:620.91]:(061.1ЄС)

Ішков С.В., аспірант кафедри міжнародної економіки
ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СПІЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

У статті досліджено теоретичні засади провадження спільної енергетичної політики ЄС, віднайдено місце даної політики у системі спільних політик ЄС, проаналізовано її передумови, напрями, цілі та завдання. Автором проаналізовано структуру енергетичної політики ЄС і визначено її елементи за критерієм пріоритетного напрямку діяльності, за просторовим, ресурсним і функціональним критеріями. За результатами дослідження сформульовано авторське визначення спільної енергетичної політики як важливого елемента системи спільних політик ЄС.

Ключові слова: спільна енергетична політика ЄС, європейська інтеграція, конкурентоспроможність, енергетична безпека, сталий розвиток.

Ishkov S.V.

THEORETICAL BASES OF THE POLICY-MAKING PROCESS OF THE EU COMMON ENERGY POLICY

Energy is well known to be one of the first areas of European integration, but there has been still a lack of its theoretical basis. So, the author aims at the exploring and streamlining the theoretical ground of policy-making of the EU common energy policy. Within the research there has been found the place of this type of policy among the other European common policies. Also its preconditions, priority areas, aims and tasks have been analyzed. It is proved that the EU common energy policy has a complex nature being simultaneously a primary and a secondary common policy, a horizontal and a sectoral one, etc. This policy is being made with three main methods of policy-making, i.e. a regulatory method, a method of policy coordination and a method of intensive transgovernmentalism.

The author has formed the structure of the EU common energy policy and defined its elements separated by a number of criteria (i.e., a criterion of priority areas, spatial, resource and functional criteria). The results of the research made it possible for the author to define the EU energy policy as an important part of EU common policies that makes EU integrated institutional bases in the fields of energy generation, supply and consumption. The process of policy-making takes place mostly at the supranational and intergovernmental level. The priority areas of this policy are competitiveness increasing by liberalizing the internal energy market; safety of energy supply; sustainable growth and development.

Key words: EU common energy policy, European integration, competitiveness, energy safety, sustainable development.

Ишков С.В.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ ОБЩЕЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ ЕС

В данной статье исследованы теоретические основы осуществления общей энергетической политики ЕС, определено место данной политики в системе общих политик ЕС, проанализированы её предпосылки, направления, цели и задачи. Автором проанализирована структура энергетической политики ЕС и выделены её элементы на основе критериев приоритетного направления деятельности, пространственного, ресурсного и функционального критериев. На основе результатов исследования сформулирована авторская дефиниция общей энергетической политики ЕС как важного элемента системы общих политик ЕС.

Ключевые слова: общая энергетическая политика ЕС, европейская интеграция, конкурентоспособность, энергетическая безопасность, устойчивое развитие.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Актуальна для сучасної світової економіки проблема задоволення енергетичного попиту, забезпечення безпеки енергопостачання та, одночасно, раціональне використання непоновлюваних енергоресурсів поруч із зменшенням негативного впливу на довкілля в результаті видобутку та споживання енергоресурсів, є особливо важливою для країн-членів Європейського Союзу (ЄС). Адже саме ЄС є найбільшим споживачем енергоресурсів у світі. Але при цьому власні запаси викопних енергоресурсів, які донині складають енергетичну основу європейської економіки, є

недостатніми для забезпечення постійно зростаючого попиту.

Отже, для країн ЄС надзвичайно важливим є створення ефективного механізму забезпечення енергетичних потреб об'єднання на засадах економічної та екологічної безпеки. Функціонування даного механізму відбувається в процесі формування та реалізації спільної енергетичної політики ЄС (СЕП ЄС).

Проблема формування та реалізації СЕП ЄС є важливою і для України як країни, територією якої здійснюється транзит енергоносіїв до країн ЄС, а також країни, яка декларує свої євроінтеграційні наміри та входить до Енергетичного співтовариства (ЕнС), одним з ініціаторів створення якого виступає ЄС.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблем. Показана важливість СЕП ЄС як для самого ЄС, так і для країн-сусідів, зокрема для України, зумовила проведення численних досліджень у цій сфері. Так, проблемі формування та реалізації СЕП ЄС присвячено праці іноземних вчених: Ф. Баумана, М. Бергера, А. Інотаї, А. Кло, С. Лангсдорф, А. Пронтери, Г. Шиммерля та ін. Серед російських дослідників СЕП ЄС треба назвати А.В. Белого, О.М. Володіна, І.В. Гудкова, С.З. Жизніна, Т.О. Мітрову, І.Г. Пашковську, С.С. Селіверстова та ін.

В Україні проблематиці СЕП ЄС у контексті участі України у заходах зовнішнього виміру такої політики присвячено дослідження Т.І. Биркович, О.С. Власюка, А.С. Грушовенка, С.Ф. Єрмілова, С.І. Пирожкова, Д.С. Покришки, О.А. Селезньової тощо.

Однак, переважну більшість досліджень присвячено окремим аспектам СЕП ЄС з акцентом на практичний досвід формування та реалізації даного напрямку спільних політик ЄС. Тоді як залишається недостатньо розробленим теоретичне підґрунтя СЕП ЄС, яке має стати основою для удосконалення механізмів цієї політики, підвищення ефективності її провадження та прискорення досягнення цілей, поставлених перед даним політичним напрямком.

Ціль статті. Визначити теоретичні засади формування та реалізації СЕП ЄС на основі виявлення її передумов, чинників, цілей, напрямів, принципів тощо в контексті підвищення ефективності даної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Джерела європейської інтеграції, яка являє собою всеохоплююче явище взаємного зрощування, переплетення національних економік країн-учасниць, що супроводжується створенням наднаціонального інституційного середовища, ведуть початок від низки секторальних угод, які мали на меті упорядкування та удосконалення питань, пов'язаних із забезпеченням країн Західної Європи енергетичними ресурсами. Тобто втілення ідеї європейської інтеграції, заснованої на секторальному підході Ж. Моне та на ідеї «об'єднаної Європи» Р. Шумана, розпочалося із поглиблення співпраці у галузі енергетики, зокрема зі створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС) у 1951 р. та Європейського агентства з ядерної енергетики (Євратом) у 1957 р.

Історична першість енергетики як галузі, у якій було започатковано євроінтеграційний процес, зумовлена низкою причин природно-географічного, економічного та суспільно-політичного характеру. Деякі з цих причин і нині складають передумови формування та реалізації СЕП. Зокрема, природно-географічні чинники, а саме недостатня забезпеченість ЄС власними енергоресурсами, не зменшили своєї вагомості із послідовним розширенням ЄС, оскільки більшість країн, що приєднувалися до ЄС протягом часу його існування, були залежними від імпорту енергоресурсів, принаймні, окремих їх видів.

Економічні причини, що зумовлюють важливість СЕП ЄС як елементу спільних політик ЄС, на сучасному етапі полягають у необхідності подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр., що є неможливим без розв'язання енергетичних проблем: скорочення негативного впливу цінових коливань на світових енергоринках і зменшення споживання енергоресурсів в європейській економіці з метою зниження відповідних витрат, підвищення продуктивності виробництва та, у кінцевому рахунку, піднесення міжнародної конкурентоспроможності економіки ЄС..

Економічні загрози, що зумовлюють необхідність СЕП ЄС, також включають зростання попиту на енергоресурси, вже згадану залежність європейської економіки від енергетичного імпорту та пов'язані з цим проблеми фінансування імпорту, врегулювання

платіжного балансу та ін.; капіталомісткість енергетики як щодо підвищення ефективності генерації та споживання енергії, так і щодо удосконалення енергетичної інфраструктури (енергетичних мереж, енергосховищ); загострення конкурентної боротьби за джерела енергоресурсів за рахунок збільшення обсягів споживання енергії та розширення кола їх ключових споживачів з числа нових індустріальних країн і країн, що розвиваються [1; 2, с. 14; 3, с. 208].

Суспільно-політичні передумови провадження СЕП ЄС включають ускладнення досягнення консенсусу в енергетичній сфері через збільшення кількості учасників як внутрішнього (за рахунок розширення ЄС), так і зовнішнього (збільшення числа транзитних країн після розпаду СРСР) енергоринків; необхідність налагодження співпраці в умовах політичної та соціальної нестабільності в країнах Близького Сходу, які є основними джерелами імпорту нафти до країн ЄС. Ця ситуація потребує провадження спільних дій із зменшення ризику небезпеки шляхом диверсифікації джерел енергоресурсів; змін у структурі енергетичного балансу ЄС через розширення використання поновлюваних енергоресурсів; ведення політичного діалогу з країнами-експортерами тощо [4, с. 23-24]. Поступ у здійсненні цих заходів потребує консолідації зусиль усіх членів ЄС та управління ними на наднаціональному рівні.

У сучасних умовах загальнолюдського розвитку до традиційних передумов формування СЕП ЄС додалися передумови, пов'язані з необхідністю досягнення сталого розвитку. До числа таких передумов, які об'єднують соціальні та екологічні передумови провадження СЕП ЄС, належать: соціальна неоднорідність країн-членів ЄС, у тому числі щодо доступності енергетичних ресурсів; посилення соціальної напруженості в ході енергоефективної модернізації економіки та пов'язані з цим зміни у доходах населення, у структурі зайнятості тощо; обмеженість вичерпних джерел енергоресурсів і загрози, пов'язані зі збільшенням їх споживання; негативний вплив на довкілля як результат використання вуглецевмісних енергоресурсів у вигляді зростання викидів парникових газів; екологічна небезпека, пов'язана з використанням атомної енергії; проблема утилізації різноманітних відходів, у тому числі в контексті розвитку альтернативних джерел енергії [2, с. 14; 4, с. 28-29; 5].

Таким чином, необхідність формування СЕП ЄС зумовлена низкою природно-географічних, економічних, суспільно-політичних передумов і передумов досягнення сталого розвитку. Виявлені численні небезпеки та загрози щодо видобутку, постачання та споживання енергоресурсів роблять складним або неможливим досягнення позитивних результатів щодо подолання цих небезпек і загроз за відсутності скоординованої та узгодженої діяльності держав-членів ЄС у даному напрямку.

Аналізуючи теоретичні основи формування та реалізації СЕП ЄС, треба зауважити, що термін «спільна політика» має широке застосування як в нормативно-правових актах ЄС (Маастрихтський договір, Амстердамський договір, Лісабонський договір, вторинні правові акти тощо), так і в науковій теоретичній та практичній літературі, але залишається відсутньою узгодженість підходів до сутності даного поняття. Наявні тлумачення даного терміну є різноплановими та демонструють різні підходи до розуміння терміну «спільна політика» (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація підходів до сутності поняття «спільна політика»*

Назва підходу	Тлумачення сутності	Представники
Інституційний	Спільна політика – це інституційна основа євроінтеграційного процесу, яка являє собою комплекс рішень, заходів, норм та правил здійснення діяльності у певній сфері, які приймаються спільними інституціями, утвореними країнами – учасницями інтеграційного процесу, та імплементуються як на рівні наднаціональних інституцій, так і на рівні національних держав	Н. Муссіс, А.Г. Белих, А.О. Іншакова, Б.Г. Шемятенков, О.А. Краєвська
Процесний	Спільна політика – це процес ідентифікації проблеми, спільної для інтеграційного об'єднання в цілому, вироблення, ухвалення та реалізації відповідних політичних актів на національному та наднаціональному рівні з відповідною трансформацією національних	Дж. Уоттс, О.В. Дзяд, Г. Шиманський- Гайер <i>et al.</i> ,

	політик на основі їх координації та уніфікації	Є.В. Рябоштан, А.І. Некряч
Структурний	Спільна політика – це політика в окремих сферах суспільного життя, що реалізується централізовано на рівні інтеграційного угруповання шляхом видання та імплементації відповідних правових актів	А. Алесіна, І. Анжелоні, Ф. Етро, С.А. Глотов
Функціональний	Спільна політика – це форма та механізм прояву «позитивної» інтеграції, який реалізується на основі функціонального методу інтегрування та потребує створення інститутів наднаціонального рівня	Дж. Петерсон, Ф.В. Шарпф

* Розроблено автором.

Узагальнюючи наведені підходи до розуміння сутності спільної політики, треба відзначити, що в рамках інституційного підходу ключовою характеристикою спільних політик вважається створення та діяльність наднаціональних інститутів; процесний підхід основну увагу приділяє процесу формування та реалізації спільних політик та його відмінностям від аналогічного процесу щодо національних політик; функціональний підхід наголошує на значенні спільних політик як прояву «позитивної інтеграції», а структурний підхід робить акцент на сферах і рівнях реалізації політик.

Особливістю спільних політик, що перебувають у спільній компетенції ЄС, є те, що вони вступають результатом правотворчої діяльності як самого ЄС (на наднаціональному рівні), так і держав-членів (на національному рівні). При цьому національний механізм здійснення політики застосовується за відсутності відповідних нормативно-правових актів ЄС або за відмови ЄС від регулювання у даній сфері, скасування або припинення такої регулюючої діяльності та пов'язаних з нею норм європейського права [6, с. 36]. Крім суто законодавчої діяльності імплементація політик ЄС в рамках спільних компетенцій передбачає вжиття економічних, фінансових та ін. заходів [7, с. 49], але і тут діяльність наднаціональних інституцій доповнюється впровадженням національних ініціатив і програм, при чому заходи, що здійснюються на рівні ЄС, не можуть перешкоджати провадженню аналогічних національних заходів [6, с. 38]. Отже, особливість реалізації спільних політик у сфері спільної компетенції ЄС ґрунтується на пріоритетності принципу субсидіарності та передачі повноважень, а її формування та реалізація здійснюється на національному та наднаціональному рівнях при неповному охопленні спільною енергетичною політикою сфери застосування, заходів та інструментів національних енергетичних політик держав-членів ЄС (рис. 1).

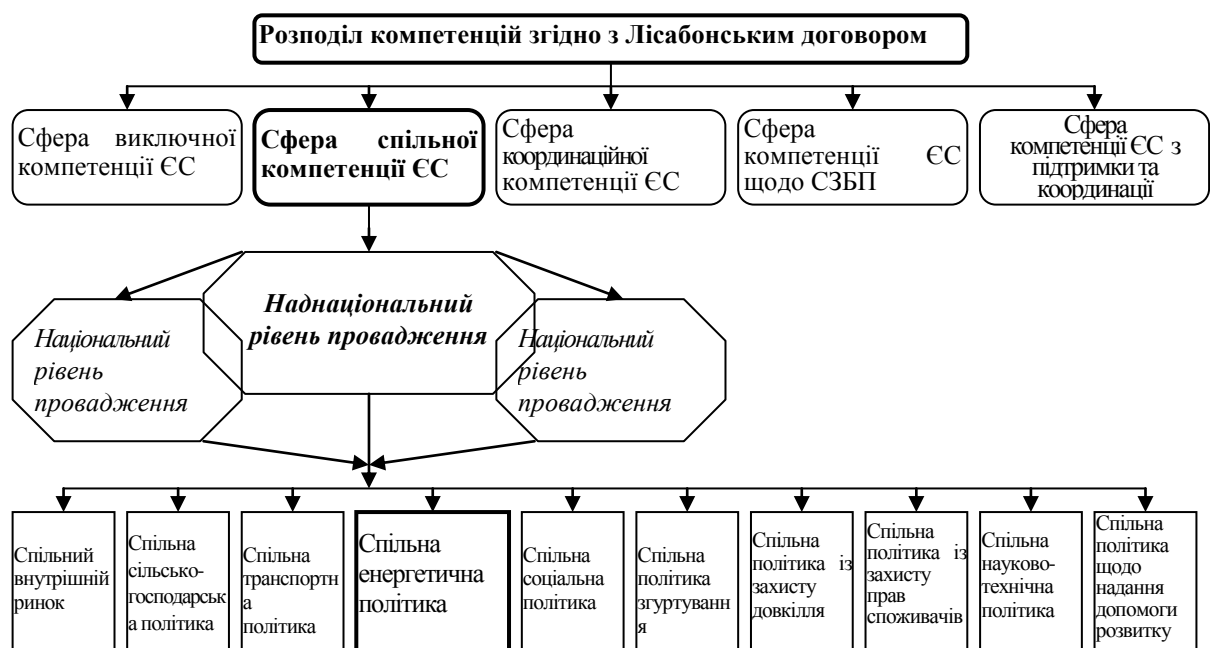

Рис. 1. Місце спільної енергетичної політики у системі компетенцій ЄС*

* Розроблено автором

Крім розподілу за рівнями компетенцій ЄС, спільні політики класифікують за сферами регулювання, за моделями вироблення та за низкою інших критеріїв [8, с. 35]. За сферами регулювання спільні політики розподіляють на фундаментальні (базові) та вторинні (похідні). До перших належать політики, які відображають стратегічні цілі та завдання розвитку інтеграційного блоку, включаються до його установчих договорів (первинного права) та входять до сфери виключної компетенції ЄС. Досягнення цілей фундаментальних спільних політик супроводжується переходом до наступної стадії інтеграційного процесу, тоді як реалізація вторинних політик спрямована на досягнення проміжних цілей фундаментальних політик і вирішення відповідних завдань [9, с. 47]. Зважаючи на наведені критерії класифікації спільних політик за сферами регулювання та з огляду на її специфіку, СЕП ЄС може бути віднесена до числа вторинних спільних політик.

Вторинні спільні політики розподіляють на горизонтальні та секторальні (галузеві). Горизонтальними називають політики, які охоплюють одночасно декілька сфер суспільного життя, залучають до участі численних суб'єктів на різних рівнях та, як результат, впливають на загальні умови соціально-економічного розвитку країн, що інтегруються. Галузеві (секторальні) політики діють в межах окремої галузі (сектору) економіки або інших сфер суспільного життя [8, с. 34; 9, с. 12].

СЕП ЄС за формальною ознакою охоплення окремої галузі економіки – енергетики – має бути віднесена до галузевих спільних політик. Але провадження енергетичної політики передбачає вплив і на інші галузі економіки (наприклад, різні галузі промисловості та сільського господарства – у частині підвищення енергоефективності, переорієнтація до промислового використання відновлюваних джерел енергії тощо) та інші сфери суспільного життя (наприклад, у соціальній сфері – забезпечення доступності енергоресурсів для населення; підвищення ефективності використання енергоресурсів у побуті та ін.). За таких умов реалізація СЕП ЄС потребує участі не лише наднаціональних і національних (макрорівневих) суб'єктів, але й мезорівневих (на рівні регіонів країн або галузей економіки) та мікрорівневих (окремих підприємств) суб'єктів. Поставлені перед енергетичною політикою завдання щодо досягнення сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності європейської економіки та забезпечення енергетичної безпеки призводять до необхідності інтегрування енергетичної політики та інших спільних політик – політики щодо захисту довкілля, соціальної політики, політики щодо захисту конкуренції, зовнішньої та безпекової політики тощо. З огляду на викладені міркування, СЕП ЄС може бути також віднесена до числа горизонтальних спільних політик, що стосуються багатьох напрямів європейського інтеграційного процесу. Тобто СЕП ЄС має подвійну природу: з одного боку вона виступає галузевою (секторальною) політикою, що торкається конкретної галузі економічної економіки – енергетики, а з іншого, вона є горизонтальною політикою, що перебуває у тісній взаємозалежності з іншими горизонтальними та секторальними спільними політиками.

За критерієм джерел права даний напрям спільної політики треба віднести до числа політик, що засновуються переважно на вторинному праві, але включення енергетики до Лісабонського договору як окремої сфери компетенції ЄС зумовлює належність СЕП ЄС до тих політик, що засновуються на первинному праві ЄС. Тобто за критерієм джерел права СЕП ЄС одночасно належить до політик, що засновуються на первинних і на вторинних джерелах європейського права.

Класифікація спільних політик за критерієм переважаючого методу провадження даної політики засновується на такому переліку методів творення політики: традиційний метод (метод Спільноти); розподільчий метод (метод багаторівневої системи державного регулювання); регуляторний (регулятивний) метод; метод координації (національних) політик; метод співробітництва на національному рівні (міжурядове співробітництво, інтенсивна трансурядова політика) (напр., див. [8, с. 36-37; 10, с. 167-170; 11, с. 12-14]).

За наведеним критерієм СЕП ЄС можна класифікувати як спільну політику, що проваджується з використанням таких переважаючих методів, як:

1) регуляторний метод – у частині лібералізації руху товарів, послуг, капіталів і робочої сили в енергетичній галузі та формування спільного внутрішнього енергетичного ринку;

2) метод координації політик, який застосовується для досягнення цілей спільної енергетичної політики на основі узгодження національних інтересів, пошуку консенсусу щодо провадження національних енергетичних політик держав-членів;

3) метод співробітництва на національному рівні, що використовується для пошуку консенсусу щодо заходів із підвищення конкурентоспроможності національних економік держав-членів ЄС у частині збільшення їх енергоефективності.

Таким чином, дослідження теоретичних основ класифікації спільних політик ЄС дозволило класифікувати СЕП ЄС як політику в рамках спільних компетенцій ЄС, яка ґрунтується одночасно на первинних і вторинних джерелах європейського права; є вторинною (похідною) за сферою регулювання, маючи при цьому характер як горизонтальної, так і секторальної політики; та яка виробляється переважно з використанням регуляторного методу, методу координації політик і методу співробітництва на національному рівні.

Дослідження правових фреймів СЕП ЄС з урахуванням наведених вище підходів до визначення місця даної політики серед інших спільних політик ЄС, дозволяє визначити низку принципів СЕП ЄС, які включають загальні та специфічні принципи (рис. 2).

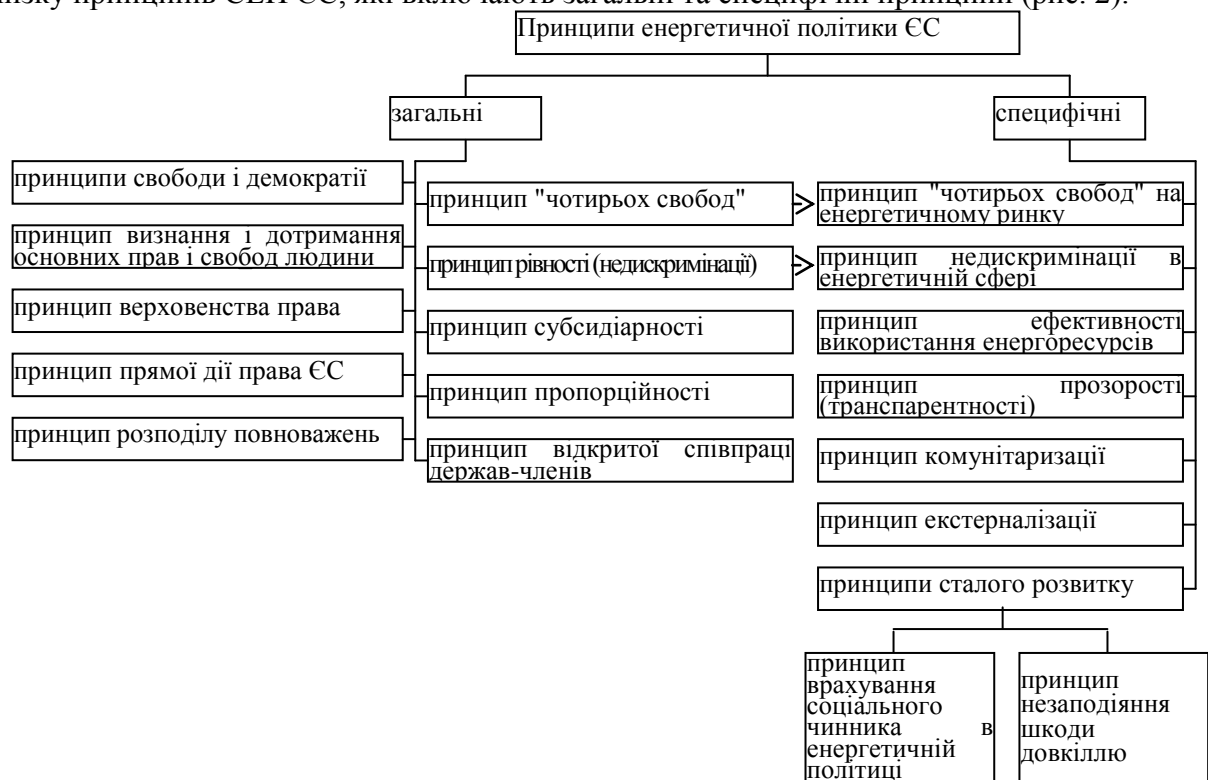

Рис. 2. Принципи енергетичної політики ЄС*

* Розроблено автором

Загальні принципи визначаються установчими договорами ЄС (з 2009 р. діючими є консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу у редакції Лісабонського договору) та є спільними для усіх сфер діяльності ЄС та його держав-членів. Специфічні принципи містять базові положення щодо ведення енергетичної політики ЄС, враховуючи її особливості та відмінності від інших спільних політики, та ґрунтуються на загальних принципах такої політики.

Цільова спрямованість СЕП ЄС на сучасному етапі включає три пріоритетні напрями:

1) напрям «конкурентоспроможність», який передбачає підвищення ефективності європейської енергетики шляхом створення внутрішнього енергоринку, який функціонує на засадах справедливої конкуренції;

2) напрям «безпека постачання», спрямований на координацію діяльності держав-членів та інших суб'єктів постачання та споживання енергоресурсів;

3) напрям «сталість розвитку», який включає поєднання дій щодо запобігання змінам клімату шляхом сприяння поширенню використання енергії з поновлюваних джерел і шляхом підвищення енергоефективності європейської економіки.

Відповідно до своїх пріоритетних напрямів СЕП ЄС ставить на меті досягнення таких цілей, як лібералізація внутрішнього енергоринку, забезпечення безпеки енергопостачання та досягнення сталого розвитку. На шляху до кожної з визначених цілей мають бути розв'язані завдання, склад і зміст яких конкретизовано в Білих та Зелених книгах ЄС, присвячених питанням енергетики та енергетичної політики, у відповідних Повідомленнях Європейської комісії тощо (напр., [12; 13; 14; 15; 16; 17]).

Багатогранність цілей СЕП ЄС зумовила формування її двовимірної структури у складі внутрішнього та зовнішнього вимірів. Внутрішній вимір СЕП ЄС включає політичні заходи, що стосуються внутрішньоєвропейських відносин в енергетичній сфері, а її зовнішній вимір стосується відносин у цій сфері з третіми країнами. За такого структурного поділу пріоритетним напрямом внутрішнього виміру СЕП ЄС можна вважати конкурентоспроможність зі стратегічною метою лібералізації внутрішнього ринку, а у зовнішньому вимірі пріоритетним напрямом виступає безпека постачання із стратегічною метою забезпечення безпеки енергопостачання. Діяльність в рамках пріоритетного напрямку «сталий розвиток» є проявом горизонтальної інтеграції, пронизуючи обидва виміри енергетичної політики.

Звичайно, такий поділ пріоритетних напрямів за вимірами СЕП ЄС є умовним, оскільки за кожним з напрямів вживаються заходи, що належать до обох вимірів. Так, завдання щодо забезпечення чіткого розподілу сфер діяльності між виробниками та постачальниками енергоресурсів з метою підвищення прозорості ринку та усунення протекціоністських тенденцій включає не лише взаємодію між суб'єктами внутрішнього ринку, але й їх взаємодію з суб'єктами з третіх країн. Отже, за напрямом конкурентоспроможність вживаються заходи, що належать і до зовнішнього виміру СЕП ЄС. І навпаки, за напрямом безпеки постачання завдання, які стосуються раціоналізації енергоспоживання та підвищення енергоефективності, передбачають провадження заходів за участю суб'єктів внутрішнього енергетичного ринку. Тобто ця діяльність відбувається у внутрішньому вимірі СЕП ЄС.

Таким чином, внутрішній та зовнішній виміри СЕП ЄС є взаємопов'язаними через спільність суб'єктної структури, через пріоритетні напрями та стратегічні цілі, які перетинаються у цих двох вимірах, через поєднання наднаціонального та національного рівнів провадження політики тощо. Але між ними існують і істотні розбіжності, найважливіші з яких подано у табл. 2.

Таблиця 2

Компаративний аналіз характеристик внутрішнього та зовнішнього вимірів енергетичної політики ЄС*

Ознака	Внутрішній вимір	Зовнішній вимір
Пріоритетний напрям діяльності	Конкурентоспроможність	Безпека постачання
	Сталий розвиток	
Стратегічна ціль	Лібералізація внутрішнього енергоринку	Забезпечення безпеки енергопостачання
	Досягнення сталого розвитку	
Тип інтеграційних процесів	Переважає «негативної» інтеграції (лібералізації внутрішнього енергоринку)	Переважає «позитивної» інтеграції (координація національних політик та провадження спільної політики щодо відносин з третіми країнами)
Продовження табл. 2		
Характер правового регулювання	Превалювання «жорсткого» права, норми якого є обов'язковими для виконання	Превалювання «м'якого» права, норми якого мають характер рекомендацій, планів, програм, які лише створюють загальні фрейми для формування національних політик

Співвідношення наднаціонального та національного	Пріоритетність наднаціонального рівня, якому підпорядковуються національні політики	Пріоритетність національного рівня, який є основою для формування наднаціонального рівня управління
Дотримання національних і спільних інтересів	Домінування інтересів ЄС в цілому, за умови не суперечності інтересам держав-членів ЄС	Домінування інтересів держав-членів ЄС, на основі яких провадиться політики на наднаціональному рівні

* Розроблено автором

Згідно з ресурсним критерієм СЕП ЄС може бути структурована за видами енергоресурсів, щодо видобутку, постачання та споживання яких провадиться політика. У відповідності до класифікації, що застосовується Генеральним Директоратом з енергетики [18], який є одним з основних спеціалізованих суб'єктів творення СЕП ЄС на наднаціональному рівні, відокремлюють такі елементи СЕП ЄС: політика щодо вугілля (кам'яного та бурого), нафти та похідних від неї, природного газу, електричної енергії, ядерної енергії, поновлюваних видів енергії (вітряної, сонячної, гідроелектричної, геотермальної, енергії біопалива, енергія морських приливів тощо).

З урахуванням структури енергетики як сектору національної економічної системи (або економічної системи інтеграційного угруповання) [18] у структурі СЕП ЄС також виділяються елементи за функціональним критерієм у складі політики щодо генерації енергії, політики щодо управління енергетичною інфраструктурою, політики щодо енергопостачання, політики щодо споживання енергії, політики енергоефективності, політики щодо технологій та інновацій в енергетичній сфері.

Таким чином, СЕП ЄС представляє собою систему, що складається з низки елементів, які класифікуються за просторовим критерієм, за критерієм пріоритетного напрямку діяльності, за ресурсним критерієм і за функціональним критерієм (рис. 3).

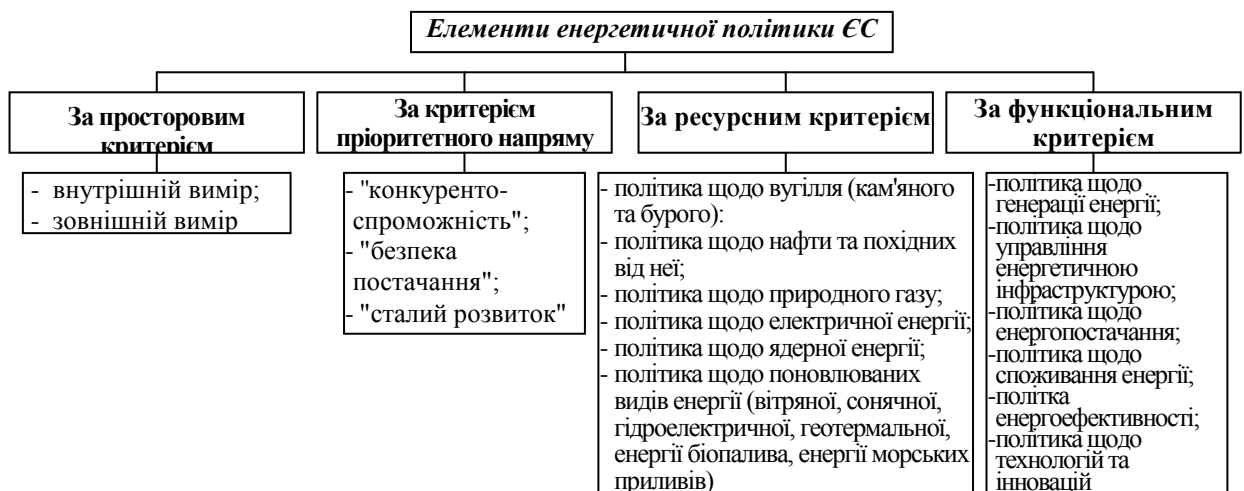

Рис. 3. Полікритеріальна класифікація елементів енергетичної політики ЄС*

* Розроблено автором

За підсумками проведеного дослідження автором сформульовано визначення СЕП ЄС як інституційної основи діяльності Європейського Союзу як єдиного цілого в енергетичній сфері при базуванні такої діяльності на засадах наднаціональності та міждержавної співпраці з метою забезпечення безпеки енергопостачання, досягнення сталого розвитку та лібералізації внутрішнього енергетичного ринку ЄС. СЕП ЄС належить до сфери спільної компетенції ЄС і засновується на нормах первинного та вторинного права ЄС, будучи при цьому одночасно галузевою та горизонтальною спільною політикою. Вона твориться з використанням регуляторного методу, методу координації політик і методу співробітництва на національному рівні. Структурно СЕП ЄС складається з елементів, які можуть бути класифіковані за просторовим критерієм (внутрішній та зовнішній виміри), за пріоритетним напрямом діяльності (напрями «конкурентоспроможність», «безпека постачання» та «сталий розвиток»), за видом енергоресурсів (політика щодо вугілля, нафти, природного газу, електроенергії, поновлюваних джерел енергії, ядерної енергії); за функціональним критерієм (політика щодо

генерації енергії, щодо управління енергетичною інфраструктурою, щодо енергопостачання, щодо споживання енергії, щодо енергоефективності, щодо технологій та інновацій в енергетичній сфері).

Список використаних джерел:

1. Piebalgs A. A Common Energy Policy for Europe : a speech for EU Energy Policy and Law Conference, Brussels, 9 March 2006 [Electronic resource] / A. Piebalgs. – Access mode : http://www.eu-un.europa.eu/articles/en/article_5777_en.htm.
2. Inotai A. Towards a Common Energy Policy in the European Union? / A. Inotai // Romanian Journal of European Affairs. – 2008. – Vol. 8, No. 3. – P. 5-23.
3. Селезньова О.А. Енергетична політика Європейського Союзу / О.А. Селезньова // Наукові праці МАУП. – 2010. – Вип. 1(24). – С. 207-212.
4. Энергетические истоки и последствия глобального кризиса 2010-х годов / В.В. Бушуев, А.И. Громов, Н.К. Куричев и др.; под ред. д.т.н. проф. В.В. Бушуева и к.т.н. А.И. Громова. – М. : ИЦ «Энергия», 2012. – 88 с.
5. Our Common Future : Report of the World Commission on Environment and Development [Electronic resource] // Access mode : <http://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm>.
6. Право Европейского Союза. Новый этап эволюции: 2009-2017 годы / [Л.М. Энтин; Европейский учебный институт при МГИМО (У)]. – М. : Изд-во «Аксиом», 2009. – 304 с. – (Серия «Общие пространства России-ЕС: право, политика, экономика». Вып. 5).
7. Глотов С.А. Право Европейского Союза в редакции Лиссабонского договора : учеб. пособие / С.А. Глотов. – М. : Издательство Международного юридического института, 2010. – 452 с.
8. Дзяд О.В. Про сутність та класифікацію європейських інтеграційних політик: методологічний аспект / О.В. Дзяд // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». – 2011. – Вип. 3(10/2). – С. 31-39.
9. Moussis N. Access to European Union: law, economics, policies : the ultimate textbook on the European Union / N. Moussis. – 19th updated edition. – Rixensart : EUROCONFIDENTIEL, 2011. – 550 p.
10. Грицяк І.А. Особливості європейського управління на національному рівні: методичний аспект / І.А. Грицяк // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 1(2). – С. 165-172.
11. Best E. Alternative Methods and EU Policy-Making: What Does «Co-Regulation» Really Mean? / E. Best // EIPASCOPE. – 2008. – No. 2. – P. 11-16.
12. Towards a European strategy for the security of energy supply : Green Paper [Electronic resource] / [European Commission]. – Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52000DC0769:EN:HTML>.
13. Energy policy for the European Union : White Paper [Electronic resource] / [European Commission]. – Access mode : http://europa.eu/documentation/official-docs/white-papers/pdf/energy_white_paper_com_95_682.pdf.
14. Energy for the future: renewable sources of energy : White Paper [Electronic resource] / [European Commission]. – Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1996:0576:FIN:EN:PDF>.
15. A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy : Green Paper [Electronic resource] / [European Commission]. – Access mode : http://europa.eu/documents/comm/green_papers/pdf/com2006_105_en.pdf.
16. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Energy 2020 A Strategy for competitive, sustainable and secure energy [Electronic resource] / [European Commission]. - Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0639:FIN:EN:PDF>.
17. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Energy Roadmap 2050 [Electronic resource] / [European Commission]. - Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0885:FIN:EN:PDF>.
18. Офіційний сайт : Directorate-General for Energy [Electronic resource] // Access mode : http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm.

Рецензент: д.е.н., професор Чернега О.Б.